

RƏHİMLİ (BİJE) ƏKRƏM,
BAYRAMZADƏ SƏMƏD

GÜNEY VƏ QUZEY AZƏRBAYCAN

(başlıca tarixi olaylar,
siyasi və ədəbi şəxsiyyətlər)

ENSİKLOPEDİK TƏQVİM

MİLLİ DİRÇƏLİŞ HƏRƏKATI
KİTABXANASI

M.F. Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

ARXIV

«APOSTROFF»

BAKİ – 2014

Abdulla Şaiq Mustafayev (24.02.1881, Tiflis – 24.06.1959, Bakı) – klassik Azərbaycan şairi, yazıçı, dramaturq, publisist, pedaqoq, ədəbiyyatşünas.

Tiflisdə ruhani ailəsində doğulmuş Abdulla Şaiq ilk təhsilini ruhani idarəsinin altı sinifli məktəbində və Xorasanda Türkiyədən gəlmiş maarifsevər Yusif Ziyanın məktəbində almışdır. Uşaqlıqdan Şərq ədəbiyyatına, şeirə, sənətə həvəs göstərmiş, 1900-cü ilin payızında Xorasandan Tiflisə qayıtmış və bir neçə aydan sonra ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçmüşdür. Həmin ildəcə rəsmi dövlət komissiyası qarşısında imtahan verib, müəllimlik hüququ qazanmış, rus-tatar (türk) və realni məktəblərdə ana dili və şəriət dərslərini aparmışdır. Taleyini ömürlük ədəbiyyata, məktəbə və maarif işinə bağlamışdır. Ədəbi-pedaqoji fəaliyyətə can atan cavan Şaiqin fikri tərbiyyəsinə, türkçülük ideyalarına yiyələnməsində qardaşı Yusif Ziyanın güclü təsiri olmuşdur.

Azərbaycanda məktəb və maarif işinin yüksəlişi, milli uşaq ədəbiyyatının, uşaq dramaturgiyasının yaranması birbaşa A.Şaiqin adı ilə bağlıdır. O, Azərbaycan müəllimlərinin I, II qurultaylarının hazırlanmasında komissiya üzvü kimi böyük iş görmüş, “Uşaq çeşməyi”, “Uşaq gözlüyü”, “Gülzar” və başqa yeni tipli dərsliklər yaratmışdır.

A.Şaiq qüdrətli sənətçi, azadlıq carçısı, gözəllik aşiqi kimi Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti dövründə həvəslə çalışıb. Məktəblərin milliləşdirilməsi məsələsi haqqında rəsmi dövlət qəzeti “Azərbaycan”da ardıcıl çıxış edən milli təhsili ilk həyata keçirən də A.Şaiq olmuşdur. Bu illərdə buraxdığı “Milli qiraət”, “Ədəbiyyat dərsləri” “Türk çələngi”, “Türk ədəbiyyatı” kimi dərsliklərindən Azərbaycan gəncliyinin böyük bir nəsli dərs alıb, “Müsavat” hakimiyyəti ilərində yaratdığı “Türk ədəmi mərkəziyyət fırqəsi”, “Müsavata ithaf marşı”, “Yeni ay doğarkən”, “Vətənin yanıq səsi”,

“Arazdan Turana” kimi silsilə şeir və poemaları poeziyamıza yeni ab-hava gətirən sənət örnəklərindəndir.

Abdulla Şaiq 24 iyul 1959-cu ildə Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Adil xan Əbülfət ağa oğlu Ziyadxanov (1872, Gəncə-1954, İstanbul) — görkəmli dövlət xadimi, alim, diplomat.

Adil xan Gəncə xanı Cavad xan Ziyadoğlu-Qacarın nəticəsidir. Anası Azər Humayun xanın naibüssəltənə Abbas mirzə Qacarın nəvəsi, şahzadə Bəhmən mirzənin qızıdır. Tiflis klassik gimnaziyasını və Moskva Universitetinin hüquq fakültəsini bitirib. Avropa və Şərq dillərini gözəl bilib. 1905-ci ildən Bakıda Əlimərdan bəy Topçubaşovun redaktorluğu ilə çıxan “Kaspi” qəzetində maarifçi məqalələrlə çıxış edib. 1906-cı ildə Tiflisdə Qafqaz canişinin rəhbərliyi altında təşkil olunmuş erməni-müsəlman münaqişəsini nizamlayan gündəlik yığıncaqlarda öz millətinin mənafeyini qətiyyətlə müdafiə edib.

1908-də Şərqi və Qərbi Avropa ölkələrinə səyahət edib və gördüklərini «Avropada üç aylıq bir səyahətim» adıyla Gəncədə nəşr etdirib (1909). Azərbaycan Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra xarici işlər nazirinin müavini təyin edilib (30.10.1918) və Xarici işlər naziri Ə.B.Topçubaşov bir müddət İstanbulda olduğundan, Adil xan Ziyadxanov nazir vəzifəsini icra edib. 1918-ci ilin noyabr ayının 11-də də Bakıya gələn İngiltərə hərbi qüvvələrinin komandanı, general V.Tomsonu Azərbaycan hökuməti adından Adil xan Ziyadxanov qarşılayıb və onunla danışıqlar aparıb. Az sonra baş nazir və xarici işlər naziri təyin edilmiş Fətəli xan Xoyskinin müavini olan Adil xan Ziyadxanov gənc dövlətin xarici siyasətinin formalaşmasında mühüm işlər görüb. Onun yazdığı, ana dilimizdə və fransızca nəşr edilmiş «Azərbaycan» kitabının 2 min nüsxəsi 1919-cu ildə Parisə – Versal sülh konfransında Azərbaycan nümayəndə heyətinin